

אוצר חשירה
 וחמליצה
 י"ח טביוב
 ר' קלונימוס בן קלונימוס.

דעת
 אתר לימודי יהדות ורוח
 www.daat.ac.il

ר' קלונימוס גולד בנגב צרפת בשנת ה'א ט"ז (1287), ושנת מותו לא נודעה בדיוק. הוא היה חכם גדול כתורת ישראל וככל המדעים, ועוד בימי עלומו תרגם ספרים רבים מלשון ערב בעיניי חכמת הרפואה, התכונה והפלוסופיא. בהיות המלך רוברט, מלך ניאפול, בפרובינצה (נגב צרפת), התודע החכם הזה אליו, וימצא חן בעיניו כגלל רוב תבונתו, טוב טעמו ויקר רוחו, ויקחהו המלך אתו אל איטליה, ועל פיו בא ר"ק לעיר רומא, ושם ישב בסוד חכמים ונכונים גם בסוד עליו לב והומדי לצון, ועפ"י בקשת רעיו החדשים האלה כתב את הספר הידוע "מסכת פורים" (שהיא פרודיה נפלאה ומחודדת בסגנון התלמוד). ראשי קהלות איטליה נתנו כבוד גדול לחכם הזה, וגדולי חכמי ישראל בעת ההיא התימרו והתאמרו בו, כי הוא היה באמת איש תבונות וגם קרוב למלכות (כי על כן קראו לו בשם הכבוד "הנשיא"). ביחוד מרומם שמו בפי בן דורו וכן עירו עמנואל הרומי, אשר יפור לו מלוא תפנים כבוד ותהלה במחברותיו, כיד ההפרזה וההשלמה הטובה עליו. מספרי ר' קלונימוס שנשארו בדינו, הכי נכבד הוא הספר "אבן בוחן", אשר יכיל תוכחות מוסר לבני דורו על נשותם מדרך הישר, בספר הזה יעביר לנו המחבר תמונה נאמנה מהיי ישראל באיטליה וכל הליכותיהם עם אלהים ואנשים, ודבריו שנונים וחדים ומלאים מהתלות ופסטיחה נחמדה. גם הוא כהברשי, ידבר גדולות על סגולות הנפש, ובכלל יש דמיון גדול בין הספר "בחינות עולם" ובין "אבן בוחן", אבל רק בעיקר תכנם נשתוו, ולא בסגנונם ולשונם, שית הבדרשי צחה ויפה הרבה יותר משפת ר"ק, אבל תחת זה מצטיין סגנון "אבן בוחן" בעושר סמירתו וגם בעושר רעיוניו. שפת ר"ק איננה יפה ולא צחה, ולצרכי חדרויו, ושעשועי מליו הוא לוקח מאמרים לא רק מהתנ"ך כי אם גם מהמטשה והתלמוד ביד רהבה; ועפ"י רוב מליצותיו (הכתובות ברובן בפרוזה חרוזית) קשות מאד, ורק האיש הבקי בתלמוד יבין אל כל חדרון. מלבד סגנונו הפסירי ראוי ספרו לשבח גם בגלל הערך הקולטור-היסטורי שיש לו.

מס' "אבן בוחן".

לא יעסוק בתורה ויסלמל בחכמה פירושי תורה ותעודה, ספרא וספרי תוספתא וכלא תלמודא, והחכמה עמודיה שבעה, אל על ינשאו מהר וננעה...

אלו כרפני, אונן שעשאני, אשה הנונה - היום הייתי חכמת לב ובעלת בינה. ביריה טוו אני ורעותי מחויקות בשלך מזורות בלבנה,

אוי למי שבניו וזכריו הושל עליהם עול כבד סקנים ונדרים... חקים חזקים ומצות נוראות, שלשה עשר ושש מאות; ומי האיש הלזה, שיקים מה שכתוב בזה והיך יוכל להנצל, רזו או עצל, שלא ישל ויקח, או יפול באחת? ואף גם זאת לא יצא ידי חובתו השומה, כי נצר תושיה ומנמה, אם

ומה אדבר ומה אומר, למה אבכה ולמה
אתמרמר, אם אבי שבשמים נור עלי, ונתן
בי מום קבוע אי אפשר להסירו מעלי...
ואחר שכך למדתי מפי השמועה, שמכרכין
על הטובה ועל הרעה, אברך בקול נמוך
בשפה חלושה: ברוך אתה ה' שלא
עשני אשהו

אספר אל חוקי־אדני, כמה הוא שָׁמור בידי
בני ישראל כמו שמקובל מסיני. ודיות גדולה
נמצאת בהם בקיום המצות בדקדוק ותנאי.
חדשיהם ומועדיהם לכבדם כראוי אינו עליהם
לשורת, רגליהם ירוצו להיות בטוב כיום טובה
כנבוד לרוץ אובח... מה נפלאו פניהם פני
להבים, בערבי שבתות וימים טובים, בשחרם
למרחק בהיותם כואבים, לתור להם כל נתח
טוב בכית המִצָּח, והכינו את אשר יביאו:
הטוחת לא יפתח משני חבשילים והמוסיף
הרי זה משובח, מעדני מלך כיום ובלילה
הִקְהֵל חוקה אחת התעודה, ובמלואת כרסם
ספקו מיני מגדים בקנוח סעודה.

ולמען דעת צדקות עמנו וכשרון מעשיהם,
אניד מנהגם בחניהם ובמועדיהם, הוֹךְ הם
נוהגים ורגילים, בכל מועדי השנה הקטנים
עם הגדולים.

כריש שתא - בצאת השם ממקומו לדין
עמים... אזי ראיתי העם יוסיפו לחמוא... לא
יצעקו לאל, לא צווחו למיכאל ולא לנבריאאל,
ולא למשטרון. העם לא נוהר למגדול ועד
קטן, בתקוע שופר לערכב היטמן... לפני
נהנו כל ישראל, בלילות האל, לחלות פני

מספרות זו עם זו פעם באור פעם באפלות,
דברי הימים והכלי הפפלות; ואולי כי חכמתי
ביותר מהמִיָּה ואִפְרתי אֶשְׁרִי, לדעת מעשה
ששתים שריקות ואורנים חוקי... ולעתים סומנות
כדרך נשים כמשמש הכנות, בתוך האפר
אשכבה בין שפתים, מקום שפיתת הקדרות
בין תנור וכירים, חוטבת עצים וחוקה בנהלים,
וטועמת מיני חבשילים. ולמועד ורגלים, הנגם
על אפי והעגילים... ולקץ ימים בהגיע פרקי
ומולי, בחור טוב יעלה כגורלי; יאהבני אישי
יושיבני בקתרא, יעדה עדי זהב על מעילי,
הנטיפות והשירות ונס כל תלי¹. וכיום מועד,
בעדן הדוה והכנסת כלה וכשבווע הבן, תרבה
שמחתי ונילי... חוק ומוסר לא יפקע, ועונתי
לא ירע; שבת בשבתו וחדש בחדשו, עלי
יניח צדיק ראשו; שלש אלה יעשה
לי כמצות שוכן מעונה; שאר כסות ועונה.
גם אני שלש כנגד שלש אשמור ואקים,
שלשה המה לא נפלאו ממני ולא רחוקים:
דם ואש וחלת להם²... עליהם אין
להוסיף מספר ומנין, אין לשאל אחריהן: הני
נשי כמאי זכין?

אבינו שבשמיא, שעשית נסים לאבותינו
כאש ובמים: הפכת אור כשדים לכל תשרף
בהמה, והפכת דינה כמעני אמה³, והפכת
המטה נחש לעיני אלפי רבבן, והפכת היר
הטהורה לָקָן, והפכת ים סוף ליבשה - ההופכי
הצור אנם מים, חלמיש למעינו מים, מי
יתן ותהסכני מזכר לנקבה; אלו זכיתי
לכך, כמה הננתי טובה; נברת הבית הייתי
חניתי לביחי מצבא.

¹ מד', נזם זהב וחלי כחם...² - נ' מצוות שהנשים נצטוו עליהן: נדה, הדלקת נר כליל שבת

וחלה. - עפ"י דרשת חו"ל (בכרכות, ס).

הלולב, יערב להם מדבש ותלב... ובחול המועד הוריו בהם והעובר, יתעסק במלאכת האבד, מלאכה נמבזה ובזויה, כלי מפציה הקלפים והקוביא, כנקלה כנכבד הכל בערבוביא, למקצעות כל משכן בירכתים, ערוך השלחן את כל לוחותים... זה ילך צרור כספו בשקו, וזה - לחררה נשף השקו; זה יקנה עולמו בשעה אחת כשואל בן קיש, וזה ילך אחרת בלניא קיש קיש⁴. ואלה ירננו באהליהם, עד קרוע מעיליהם, ועד שפך דם עליהם.

וכחדש התשיעי ככסלו... יאספו הנשים החשובות, נקיות לעשות הגריה וללכב הלבבות, ענלות גדולות, בהקף המרחשת, ומראיהן טוב ייני וארנמני כמראה הקשת, יאפו את הבצק ומיני מטעמים יעשו מהעיסה... והשתיה כדת בשמחות וניל על כל כוס וכוס, להעביר רעת נקנור ובנרים וצרת אנטיוכוס.

ובארבעה עשר לחדש אדר, בהורי ישראל לכבוד ולהדר, יתפארו ויתהללו, כי ישתגעו וכי יתהוללו. זה יבד יעשה לנפלאות ופרסום לנשים, כי יעטה כמעיל תפארת העכסים; וזה לכבוד מדרכי ואסתר, סחף דיקולא ארישיה⁵ וכופה עליו סכתה⁶. זה ילבש שמלת אשה ולבגרותו ענקים, וזה יתחקה⁷ כאחד הריקים... ולעת ערב סעודת פורים, איל וצבי ויחמוד וברבורים. משלוח מנות איש לרעהו משבעת המינים, אבל מתנות לא ביונים מתמעטות בכל השנים... ביה כלילא יחופש בית היין בנרות, ונשחו

אל לקדם אשמורות - והיום הזה עול ימים חקן משכימי קום אל הכרמים, להביא אל היקב סורה כספינה או בקרון... ובעשרת הימים הספורים, בין ראש השנה ויום הכפורים... או איש את אחיו עשר פעמים יכלימו, ואגרוף רשע ירימו, יחרפו זה את זה במאוס וסחי, ועשר מכות על הלחי, זה את זה וינו יהד אכות ובנים, במקח ובממכר עשרת מונים. הצד השוה שבהם, מה שיתעסקו בישובו של עולם בימים ההם, יאספו כחות, יכינו להם לשחות, כי הימים ימי בכורי ענבים... אלה טרדות היהודים מפרשנדתא ועד ויזתא, עשרת בני המן בן המדתא...

ביום הכפורים... או יקלק העם לשנים, זה יהרומם ויתנשא, שהוא יקום על הכסא, וזה יתפאר ויתהלל, שהוא יעמוד ויפלל. זה יאמר אם לשוני לא תמק ואשורי לא תמעד, בקרובי אקדש ופלוני קרובי יכפר בעד. וזה יאמר - לא כי אייך רב ספחיא, נוקמיה רבא דמן חבריא. בין כך ובין כך ירכה החירום⁸, השלוה תסור והשלום יכל... וביום מחר איש לעברו תעו על ימין או על שמאל, לא זכרו קדושת יום שעבר ולא יחושו ליום אתמול...

ובחג הסכות - תכלית כל זריו ומאמין לעטור הסכה בקרמין⁹, וכסדינים מצוירים ומרוקמין; שלחן ערוך ועליו מכל מין ומין... מקלעת סקעים מוזות פתחיה, וקלעי שש יציבו בדלתותיה. אכן אם חס ושלום ירדו נשמיכ אפילו טפה שלא כנגד טפה, עוקרים את השלחן וכורכים הכל עם המטה... ונענוע

⁴ זה הריב יי יהיה הש"ץ. - ⁵ המלחמה. - ⁶ יריעות מרוקמות. - ⁷ שנשאר לו רק שרופה אתה בכיסו.

⁸ הוכך סל על ראשו. - ⁹ מכסה עליו קלחת גדולה. - יתחפש (באכפסען, או פערקליידען).

כליו, בעד חריצי הלב, וקמח סולת, ולבנון
 אין די בָּעַר לְשֵׁרְפָה מֵאֹכֹלֶת, עַד אֲשֶׁר יֵאָמְרוּ
 לָהֶם מִשׁוֹנָה מַעֲשֵׂה רִשָׁת... רְקוּעֵי סַחִים
 מַעֲשֵׂה עֲבוֹת וְסִלְמוֹת שְׂאִינָן שֶׁל עֲלֵיהֶם—
 וּמַעֲמָם כֹּזֵה שֶׁסָּלַם כִּמוֹ סִינֵי בְּנַמְטְרִיא...
 שִׁמְחִים בְּקִיּוּמָם הַמִּצּוֹת הַעוֹבְרוֹת דֶּרֶךְ
 הַסֶּה... וְהַלְכוֹת עֲצֵרָת בַּעֲצָרָת, אַחַת מֵהַנֶּדֶר
 אֵינָה נֹכְרֶת, וְזוֹלָתִי קִרְיָאת, „הַאֲזוּהֵרוֹת׳ בְּבִית
 הַתְּפִלָּה, וְכִשְׁנַמְרוֹ עִמְדוֹ קוֹרְאֵיהֶם נַעֲוֵר וְרִיק
 כִּבְתַּחֲלָה..."

זה הכלל: קבלו עליהם ישראל כל חומרי
 פְּיָלִים בְּמִצּוֹת עוֹנָה², וְקָלִי תְּלִמִּידִי
 חֲכָמִים בְּקִרְוֹא בְּתוֹרָה בְּתַשְׁעָה בָּאֵב וְכֹל
 הַשְּׁנָה..."

כמה מעלות טובות, מצאו בני זמננו
 אחרי האבות, כמה יתרונות מהוננים, חדשו
 האחרונים... זה יספר אח כבוד עשרו וקנינו,
 קול שאון מְעִיר, על נכסיו שהם מצליחים...
 והיה האיש הוא עני ברעת— ובהתאסף ראשי
 עם יענה עוות במקלות ורכבות, יטיח ובריס,
 כנגד נכרים— ואמר: אני ואפסי עוד, „ההן׳
 ה„הלאו׳ אקבענו הובה, בכח ידי עשיתי זאת
 העיר עינתישבה... בשעת הסכנה בעת צר, כאבן
 חץ בכסף אשקול, והכסף יענה את הכל. ומי זה
 בלעדי את לבו ערב, פניו ילכו בקרב... משתכחים
 בכשרון המעשים, אומרים הרבה ואפילו מעט אינם
 עושים, יתנדבו לגבאי צדקה מעט ועושים סחות—
 אכזרים המה ולא ירחמו, כבָּדִים לתת, אבל
 לשלול ולנוול מנשרים קָלוּ וּמְצָבֵי מִשְׁקַל
 שְׁקָלִי מִיָּהֵב לֹא יִהְיֶינָה³...

מים מן הבתים ומן החצרות: גזרה היא מלפני
 חמת אלהי ספרנים, כלילה ההוא אל תאמרו
 מים מים... אשריך ישראל מי כמוך ומי
 לך דומה, לקיים מצות חיב אינש לכסומי:

ובארבעה עשר (בניסן) בין הערכים, מועד
 צאחנו ממצרים, נערי בני ישראל מערכה מול
 מערכה, סָהֵנו בְּתֵיבָה או רָכְנו בְּמִדְבָּרָה, לַעֲשׂוֹת
 חֲרוֹסֵת כְּקִיבֵן מִכְּמָה מִיָּנִים, יָזַכְר לְשֵׁיט רַעֲמָסֵס
 וְלַחֲמוֹר לְבָנִים... בְּיוֹם הַהוּא כָּל אִישׁ שׁוֹרֵר
 בְּבִיתוֹ, יִתֵּן קוֹלוֹ מִמַּעֲנֹתוֹ וְאָמַר אֵל אֲשֶׁתּוֹ:
 זְרִיחוּךְ הִבְבֵּה כְּיוֹם הַרְאִינִי, לְבַקֵּשׁ מִלֵּה חֶלֶב
 וּמְרִיא וְצֶאֱן הַשְּׂמַאֲלִי הַיְּמִינִי... לֵיל שְׁמֹרִים
 הוּא מְשֻׁמֵּר וְבֹא מֵרַעַב וְצִמָּא, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 מִהַזְּקִים בְּבֶשֶׂר וּבְלֶחֶם בִּיד רָמָה. אִישׁ עַל
 חֲרַנְגוּלִים וְיוֹנֵי-שׁוֹכֵךְ לֹא יִחַמּוּל, אוֹכְלִים
 לְמַעַדְנִים וְשׁוֹתִים כִּהִסְבַּת שְׂמַאֲל... וּבַעֲהֵיב
 כְּשׁוֹב לְבוֹ כַּמַּעֲדוֹתָ, יִדְבַר נַהוּמִים אֵל
 הַכְּבוֹדָה צִלְעָתָ, לֵאמֹר: אֵת הַנְּבִירָה כִּמָּה
 יָנַצְתָּ הַיּוֹם, נַפְשִׁי יָרַעָה לִי כִּרְאוֹתֵי כִּמָּה תִּהְיֶינִי
 וְתִהְיֶינִי, וְעַתָּה אַחֲוֹתֵי רַגְלִי וְשׁוֹמְחֵי הַנֶּיךְ תִּנְיֶינִי,
 קוֹמִי אֲכַלֵּי בֶשֶׂר סָנְיָא, סִהְרִי לְבִשְׂי בְּגָדֵי
 חַסְפָּרְחֵךְ עֲרַכְסֵךְ אֲדַרְכְּמוֹנִים רְבּוּא, זֶה הַיּוֹם
 עָשִׂה הִי נִינְלָה וְנִשְׂמַחָה בּוֹ.

בחדש השלישי— בהגלות מלכנו המלך
 ה', באותות ובמופתים על חורב וסיני— יום
 נחנה תורה ונתחדשו הלכות, משפטים צדיקים
 למסכריהם, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם:
 ולמִתְקַם הַרְבֵּה הַמְּשִׁילוֹם צוּפִים⁴, לְחֶלֶב וְנוֹפֵת
 צוּפִים, וְלוֹהֵ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאִים, יִהְיוּ עֲרֵב־
 עֲצֵרָת כְּדוֹבִים וּלְבָאִים— אִישׁ בַּחֲזוֹקַת הַיּוֹד
 לְאִסּוּף דְּבִשׁ וְחֶלֶב, וְאֲשֶׁר אֵין לוֹ מִשְׁשָׁן אֵת

1 הנביאים. — 2 רומז למאמר חז"ל: הַיְּיָלִים בְּכֹל יוֹם. — 3 צדקה יקחו אבל נתון לא
 יתנו (זה החסך כמה שנאמר בתלמוד על הסלאכים: מִיָּהֵב יִהְיֶינָה מִשְׁקַל לֹא שְׁקָלִי).

ידועים לא מאתמול ואמש, ברור לי הדבר כשמש. ועתה הבו לי שכרי חמשים כסף, אם לא ואדעה מה חדל אני; מה אני בשכר - אפס גם אפס, כי לא כחנם מלמדי הורני; עשו אתם ראשונה סָקְעוֹן חָשׁוּב, והגשאר - אחרי אשר לבריאותו ישוב; כונאת אאות לכם להתעסק בו, אשיכנו רענן כאבני, והסירותי מחלה מקרבני... והעניים נוֹאֲלִי החולה אשר ברפואתו ירצו, זהב לא יחצו, ככל היוצא מסיו יעשו, מה שְׁנַמְר אוקר, ימדו בעוסר. והרומא אחרי שְׁקָעוֹת מִשָּׁךְ והכל בכיסו יָשָׁב, יקרא אל הַבָּשָׂם², לאמר: כתוב זאת זכרון בספר. קח לך סמים נְשָׁף ושתלת הבאים מארץ הַפִּי, ושחקת הַדָּק כעפר ואֶסֶר, תערכ עמהם קמוש וחוח, ועפר תחוח, שָׁרָף ערלה ושורש רתמים, עלי זית ודם צפורת כרמים, קליפות צנונות, ומיץ הלב מעשר אתונות, פרח שושן וזרע מרעים ואבק לשון הרע, לא תוסיף על אלה ולא תגרע... יתחבר אליהם שבוש הסכרא, ומעט קול הַבָּרָה, ותעביר הכל בכַּבְרָה, בד בכד יהיה. כשחוני בקוני כונאת ההרכבה מְחַלִּי זה חיה יחיה... סיד יסור כאבני ועין בעין תחוח, למחר יהיה האות הזה. והמדרקת שעשיתי לצירו³, מלבי יסרתיו, אני היום ילדתיו, זה תארו: קח אוזב יין שרוך הַמְנַעֵל, ושן של שועל-סיין אבן שיש, צפרני לְיִשָּׁא ראש שכולת, וחלב תרנגלת, עצי הכלוב, ומִסְמָר הַצְּלוֹב⁴, אבוב רעיא⁵, זרקא תביר ונעיא, כמו שכתוב בספר שגנו יהוקיה⁶, מכל אחד אונקיא... אבן תקומה⁷, ודמדומי חמה⁸ - קנה וכסון, ומי דסון, מכל אחד

יש שיתפארו באבות וכיחם, ואולי משפחתו הצעירה מנשים בציון ענו ביום מר בעת הלחץ, ולפי דעתו הוא מלך על כל בני שחץ... יאמר: בן חכמים אני בן מלכים, וקרובי מסביב ראשי בני ישראל הם... המולדי נחום הסדי, ואדוני דודי - ערי וארודי... ומצד אדונתי אמי, שכם משפחת השכמי, אחי אשכול בן כרמי - וגדולי משפחתי, אתי הנתי ועפרון החתי, וארתחששתא בן נשתא, מורע ברע בן סלג, אשר הכה הזכוב בתוך הבור ביום השלג... גם במשפחתנו נשים כָּאוֹת, את היחס מאירות - סהן מרת סרה, בת הרב ר' תרה, שהיתה ממשפחה כפתור וסרה; ומהן קובי, אשת ר' כקבוק הנביא... הם רבים עתה באומתנו, ננועים כזה החלי מכמה שנים, יותר משאר חללים רעים ונאמנים. זה כהם כל אחד במקום אסות מר צורה, שכסא יָהֶסוּ כשמש מאיר זורה, נבוה מעל נבוה למעלה מגלגל הירח... ועל האמת ובלתי מעמי המנין. ערו יסוד היחס והרסו הבנין... אין בהם עושה כפי המושל עליו, כל אחד מתנכר במעלליו; כרבעי למעבד לא עָבַד, לא נשאר להם כי אם השם לבר...

יש שיתפארו בחכמת הרפואות, סָפֵר על עצמו לעשות נפלאות, וכי עמו סודות בקירות לבו חרותים, להחזיר נשמות לפגרים מתים... ששמעו עמים כמה יתנהג זה באמונה במלאכתו. כשיקרב לחולה ביום מפלתו, יאמר שהוא מסוכן, מורסא¹ גדולה כמות תחת גְּלָגְלָתוֹ, בינותי יפה ענינו מתוך דמקי הדיים, ועבים של יסירגלים, אותותינו אותות

1 געשויר בליא. — 2 אפאָהעקער (כן שמו בתלמוד). — 3 מלי צירימ ותכלים. — 4 הספסר שתוקעים בנוף הנצלבים. — 5 מין צמח—הירמענרָהֶר. — 6 עפסי דברי תול' גנו יתוקיה מ' הרפואות. — 7 אבן שנושאות הנשים ההרות לכל תפילנה. — 8 זאָנענרָאָטסערונג.

יש מהם שיתפאר באוהביו ומיזרעיו, מליציו ורעיו, נגידיו ושועיו, „גושא חן אני בעיני הניצרים, מדרגתי נחשבת בכתי החצרים, יכל אני להנקם ממוני ומוני, יד ושם לי בחצר המלך עם שעשנו והני...“

האף על זה לא תפקח עיניך עני זנכה רוח? התשכח יום יעבור עליך כוס מרורות, מבחר אוהביך ויודוך מערש כבודך, השכב אותך ארצה ושמוך בארון – והשליכוך כאחד הסחתים, תחת היותך עליהם כאחד הפתחים² – המון רב סביבך נאספים, להטמינך בהורי עפר וכפס – ודוה בשוכם מקבר פנך בניך ובנותיך; יבעו מצפונים, כל הון יקר אשר עמלת בו וגדלתו, וחולק שללך בקרבם – כל שמון לצפונים אשר הסתרת שם בימי המעשה בחישיא, יחדיו יבונו ביניהם בקולי קולות. ואם יראו בשלל אינו חמדה שכינה, תגדל תגרא³ בין האחים בעודך יושב בעמק הבכא, זה יאמר קלה שלי וזה יאמר קלה שלי וכל הקודם וזה. יום מותך יעקו מיה, יאנק כאנוק חלל, ומתרתו ינילו בתלקם שלל. ואם לכבודך יזמינו שחורים מבהוין⁴, הלא המה טכפנים בלכותם כצמר יהיה... ישישו כי ימצאו קבר נכון לך – והאבן⁵ גדולה על פי הבאר, כי אמרו יורשיך בלבם: פן ינחם האיש כי עזב לאחרים חילו ועלה מן הארץ וישוב לביתו...

הרכמון – צל רפנות, ענן בקר, זיקא דבתר מסרא¹, מכל אחד חצי לישראל... והיה ככלות הרופא דבריו, ותתכלותיו ושקריו, ישוב לביתו שמת, ישחה ויאכל. והאנשים קרובי ההולה ימהרו אל בית הרובל, להביא הרפואות, וכל אותן הנוסחאות... לא יעברו מסצותיו ולא ישכתו, כל אחר ואחר בזריות יעבדו; ועם כל זה בחצי הלילה הסות יחפשונו. – והרומא על זה לא יקפיד, מאחר שנפרע לא יבכה לו...

ויש שיתפאר בשירים ומליצות – כי ימהר לדבר צחות, כבנתו „בתים“ מחוטבים תבנית היכל, כמדומה לו ישור אל מלאך ויוכל... יודע אני מאלו שכל ימיו זרו וחרוץ, להריק הניכיו ילידי עמו המונים המונים בעמק החרוץ... הלון ושפוף ילך, ידקדק בפסיעותיו בחוצות עיר ברחובותיה, עקב כצד אגודל כיונה נחפה בכסף ואברותיה, כי תפלה הי חדוש לו מליצה משונה מחברותיה – לא כאותן שהורגלו בהמון מליצים ודלא כשופא דשמי – וכי יקבץ מאלו מליצות נמרצות מגלת ספר ככתב רשום, חכמי ישראל בעיניו כקלפת השום... ובעת קראו באוני אנשים יהודים יאמר בכל שעתא ושעתא: קנו אלי והשמוזו הלא תבינו כמה מעליא הא שמעתאו – ואם תחרש יחישו ספה ומפה, או ידבר אלימו באפיו...

אלה ראשי מומי הזמן הזה... וזלתי חסרונות אחרונים פרטיים אתם אין מספר. כי

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

¹ הרוח שאחרי המטר. – ² מלי, הפגני והמחות. – ³ ריב. – ⁴ הכונה על הכנרים השחורים שהיו רגילים גם אז ללבוש לסמן אבלות. – ⁵ המצבת על הקבר.